

Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği: Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Reflective Smartphone Disengagement Scale: Scale Adaptation, Validity and Reliability

Haluk AKARSU* Naim ÇINAR**

Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Received: 25.08.2023 ■ Kabul Accepted: 14.11.2023

ÖZ

Bu çalışma Matthes, Karsay, Hirsch, Stevic ve Schmuck (2022) tarafından geliştirilen ve Reflective Smartphone Disengagement Scale olarak adlandırılan ölçeğin Türkçeye uyarlanmasını, uyarlanan ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini sınamayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada öncelikle çeviri ve geri çeviri süreçleri yürütülmüş olup uzman paneli gerçekleştirilmiştir. Devamında 18-40 yaş aralığında yer alan kişilerden oluşan üç araştırma kümesinden farklı zamanlarda veri toplanarak açımlayıcı faktör analizi (N=354), doğrulayıcı faktör analizi, geçerlik ve güvenilirlik analizleri (N=413) ve test-tekrar test güvenilirliğine (N=55) yönelik işlemler gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda 6 madde ve tek faktörden oluşan Likert tipi orijinal ölçek, 4 madde ve tek faktör olacak şekilde Türkçeye uyarlanmış ve Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği şeklinde adlandırılarak alanyazına kazandırılmıştır. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans %55.941 iken ölçek maddelerinin standardize edilmiş faktör yükleri .517 ile .798 arasında değişmektedir. Ayrıca ölçekteki en düşük R2 değeri .267, ölçeğin Cronbach's alpha katsayısı (α) .737'dir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ise ölçeğin uyum indekslerinin tamamının oldukça "iyi değerlere" sahip olduğu görülmüştür (CFI=.994, TLI=.982, NNFI=.982, IFI=.994, RMSEA=.050, SRMR=.020, GFI=.995). Tüm bu bulgular ve çalışma içerisinde gerçekleştirilen diğer analizler sonucunda Türkçeye uyarlanan ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu araştırmacılar tarafından ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ölçek Uyarlama, Akıllı Telefon Kullanımı, Geçerlik, Güvenirlik, Düşünümsel Bağ Koparma.

ABSTRACT

This study aims to adapt Matthes, Karsay, Hirsch, Stevic and Schmuck's (2022), Reflective Smartphone Disengagement (RSD) Scale to Turkish, and test the validity and reliability of the adapted version. The concept of RSD, developed in the original article, is defined as individuals' deliberate efforts to control and restrict smartphone use. The unidimensional RSD scale aims to measure this concept. In the first step of our scale adaptation study, we translated and back-translated the scale items and conducted an expert panel. Subsequently, we collected data at different times from three sample groups consisting of people aged 18-40, and conducted exploratory factor analysis (N=354), confirmatory factor analysis, validity and reliability analysis (N=413), and test-retest reliability (N=55). Based on the analysis, we adapted the original unidimensional, 6-item Likert-type RSD scale to Turkish, as a 4-item unidimensional scale. The total variance explained is 55.941% and the standardized factor loadings vary between .517 and .798. The lowest R² value of the scale is .267 and the Cronbach's alpha coefficient (α) of the scale is .737. The results of the confirmatory factor analysis show that the fit indices also have good fit (CFI=.994, TLI=.982, NNFI=.982, IFI=.994, RMSEA=.050, SRMR=.020, GFI=.995). All the findings provide support for the validity and reliability of the adapted version of the RSD scale.

Keywords: Scale Adaptation, Use of Smartphone, Validity, Reliability, Reflective Disengagement.

Giriş

Sürekli bağlantı hâlinde olmayı sağlayan akıllı telefonlar, gündelik hayatın kalıcı bir parçası hâline gelmiştir. Akıllı telefonlar zaman ve mekândan bağımsız olarak diğer insanlarla, markalarla, dijital içerik ve hizmetlerle bağlantı kurmamızı sağlayarak kullanıcı özerkliğini destekliyor olsa da aynı zamanda ne zaman ve nerede bağlantı kuracağımız ya da bağlantıyı keseceğimiz konusunda bizi yeni mücadeleler, kararlar ve çeşitli baskılarla karşı karşıya bırakmaktadır (Vanden Abeele, 2021). Bu alanla ilgili akademik çalışmalar çoğunlukla, akıllı telefon kullanımının zorunluluk boyutu ve kullanıcıların kontrol konusundaki eksikliği üzerine odaklanarak zorunlu akıllı telefonu kullanımı, aşırı kullanım ve akıllı telefon bağımlılığı gibi boyutları ele almıştır (Park, W. K., 2005; Billieux, J., 2012; Smetaniuk, P., 2014; Andrews, Ellis, Shaw ve Piwek, 2015; Soror, Hammer, Steelman, Davis ve Limayem, 2015). Buna karşın, Matthes, Karsay, Hirsch, Stevic ve Schmuk (2021) akıllı telefonla bağlantı kurmaktan kaçınma kavramının geniş ölçüde ihmal edildiğini vurgulayarak Akıllı Telefondan Düşünümsel Bağ Koparma (Reflective Smartphone Disengagement – RSD) kavramını tanımlamışlardır. Bu kavram ile özetle, bireylerin akıllı telefon kullanımlarını kontrol etme ve sınırlandırmaya yönelik kasıtlı çabaları kastedilmektedir. Düşünümsel Akıllı Telefonla Bağ Koparma, kendini düzenleme (self-regulation) kavramı ve düşünümsel-dürtüsel modele (reflective-impulsive model) dayandırılarak kavramsallaştırılmıştır.

Bu çalışmada da öncelikle Akıllı Telefondan Düşünümsel Bağ Koparma kavramının temel dayanağını oluşturan kendini düzenleme kavramı ve düşünümsel-dürtüsel model ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Devamında Matthes ve diğerleri (2021) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlanması süreci ve uyarlanan ölçeğin geçerliliği ve güvenirliliğine yönelik bulgular okuyucuya sunulmuştur.

Kendini Düzenleme

Kendini düzenleme, insan zihninin kendi fonksiyonları, durumları ve içsel süreçleri üzerinde kontrol uyguladığı birçok süreci ifade etmektedir.

Benliğin bir araya gelmesinde temel bir role sahiptir (Vohs ve Baumeister, 2004). Kendini düzenleme kavramı, bireyin kendisi üzerindeki kontrolüne gönderme yapmaktadır. Özellikle davranış, düşünceler, dürtüler, arzular, duygular ve görev performansı dâhil olmak üzere kendi durumlarını ve tepkilerini değiştirmek için kişinin kasıtlı çabalarından oluşur. Arzu edilen bir durumu (örn: bir hedef) dinamik olarak belirleme sürecini, sonrasında o arzu edilen durum için harekete geçilmesini ve bunlarla birlikte tüm süreci takip etmeyi içeren geniş bir kavramdır (Carver ve Scheier, 2001).

Kendini düzenleme, kişinin kendi davranışlarını arzu edilen bir son duruma doğru yönlendirmesini içerir. Son durumlar ya da hedefler, belirli arzulan davranışlar (örn: spor yapmak), düşünceler veya tutumlar (örn: merhametli olmak) olarak tanımlanabilir. Bu nedenle kendini düzenleme yalnızca davranışların değil, aynı zamanda düşünce ve duyguların düzenlenmesini de içerir (Inzlicht, Werner, Briskin ve Rovers, 2021).

Kendini düzenleme, günlük konuşma dilindeki öz-denetim (self-control) ve öz-disiplin (self-discipline) terimlerine yakın bir kavramdır. Buna ek olarak kavram, insan benliğinin en önemli işlevlerinden biridir. Kendini düzenleme teorisi, benliği aktif bir denetleyici olarak tasvir eder. Benlik, kendi süreçlerini değiştirmek için onları ölçen, karar veren ve müdahale eden bir araçtır (Baumeister, 2007, s. 841). McClelland, Geldhof, Morrison, Gestsdóttir, Cameron, Bowers, Duckworth, Little ve Grammer (2018, s. 275) yaşamın tüm aşamalarında adaptif gelişim görevlerinin başarıyla gerçekleştirilmesinde kendini düzenlemenin temel bir işlevi olduğunu belirtmektedir. McClelland, Geldhof, Cameron ve Wanless (2015), ilişkisel-gelişimsel sistemler (relational-development system-RDS) kuramı çerçevesinde kendini düzenlemenin bireysel gelişimi nasıl etkilediğini açıklamıştır. Kendini düzenlemenin gelişimini ortaya koymak için ilişkisel-gelişimsel sistemler kuramındaki temel kavramlar olan görelî esneklik, çok sonluluk, eş sonluluk ve kanal açma kavramlarıyla bir çerçeve

oluşturmuştur. Göreli esneklik (relative plasticity), bireyin değişebilme kapasitesini göstermektedir. Teorik yaklaşımlar kendini düzenlemenin yaşam süreci boyunca esneklik gösterdiğini ileri sürmektedir. Bu esneklik ise biyolojik, davranışsal ve bağlamsal faktörler tarafından etkilenmektedir. Çok sonluluk (multifinality), aynı başlangıç noktasını paylaşan (örn: aynı arka plana sahip olma, aynı okulda okuma) ancak farklı sonuçlara ulaşan gelişim süreçlerini açıklamaktadır. Çok sonluluğa göre aynı kendini düzenleme becerileri seti, farklı bağlamlarda gelişen farklı insanlar için farklı şekillerde sonuçlanabilir. Bunun tersi eş sonluluk (equifinality), herhangi bir sonuca ulaşmanın birden çok yolu olduğunu söyler. Özellikle de bireyin eşsiz güçlü yönlerini, içinde bulunduğu bağlamın sağladığı eşsiz fırsatlarla uyumlu hâle getirmesi gerektiğinde aynı sonuca ulaşmanın birden çok yolu mevcuttur. Deneyimsel kanal açma ise (canalization), biyoloji ve deneyimin birlikte hareket ederek zaman içerisinde davranışı etkilemesi ve gelişimi şekillendirmesini ifade eder.

Kendini düzenleme üzerine farklı modeller mevcuttur. Inzlicht ve diğerleri (2021) bu modeller arasındaki en kafa karıştırıcı tutarsızlığın modellerin birbirleriyle kıyaslanamaz analiz seviyelerine odaklanmasından kaynaklandığını belirtmiş ve var olan modellerin analiz odaklarını karşılaştırmıştır. Modellerde odaklanılan farklı analiz seviyeleri hedef, zaman, çatışma, tercih ve kişisel özellikler olarak gruplandırmıştır. Odağın hedef olduğu modellerde (Carver ve Scheier, 2001; Kruglanski, Shah, Fishbach, Friedman, Chun ve Sleeth-Keppler, 2002), hedeflenen durum, hedefin yapısı ve ulaşmak için gerekli araçlar temel odak noktalarıdır. Odağın zaman olduğu modelde (Baumeister, Tice ve Vohs, 2018), özenetim ya da çaba gösterme isteğinin zamanla nasıl azaldığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Odağın çatışma olduğu modellerde (Hoffmann, Friese ve Strack, 2009; Duckworth, White, Matteucci, Shearer ve Gross, 2016) çatışmadan kaçınma veya çatışmayı azaltmaya yardım eden stratejiler, davranışı yönlendiren sistem-1 ve sistem-2 zihinsel yapıları arasındaki çatışmalar gibi konulara odaklanmaktadır. Odağın tercihler olduğu modelde (Berkman, Hutcherson,

Livingston, Kahn ve Inzlicht, 2017) insanların mevcut olan farklı seçenekleri nasıl değerlendirdiği ve en değerli seçeneği nasıl seçtiği anlaşılmaya çalışılmaktadır. Odağın kişisel özellikler olduğu modellerde ise (Whiteside ve Lynam, 2001; Roberts, Lejuez, Krueger, Richards ve Hill, 2014) genel kendini düzenleme boyutlarındaki (örn: vicdanlı olma) bireysel farklılıklar incelenmektedir (Akt., Inzlicht vd., 2021).

Düşünümsel-Dürtüsel Model

Ölçeğin teorik altyapısını oluşturan bir diğer model, düşünümsel-dürtüsel bilişsel stildir (reflective-impulsive cognitive style-RI style). Düşünümsel-dürtüsel bilişsel stil ilk defa Kagan, Rosman, Day, Albert ve Phillips (1964) tarafından, gecikme (yanıt vermek için geçen zaman) ve doğruluk (hata sayısı) değişkenlerine bakılarak ölçümlenmiştir. Kagan ve diğerleri (1964) araştırma bulguları sonucunda insanları düşünümsel bireyler (uzun gecikme süresi, yüksek doğruluk) ve dürtüsel bireyler (kısa gecikme süreci, düşük doğruluk) olarak iki temel gruba ayırmışlardır. Sonrasında birçok araştırmacı düşünümsel ve dürtüsel bilişsel süreçleri incelemiştir.

Düşünümsel-bilişsel süreç, bireylerin karar verme zamanlarını ve yüksek derece belirsizlik içeren problem çözme durumlarındaki performanslarını birleştiren bilişsel sistemin bir özelliği olarak tanımlanır. İnsanlar, bir problemi çözme için uyguladıkları veri toplama, düzenleme ve işleme yöntemlerine göre farklılık gösterirler. Bir diğer deyişle, farklı bireyler tercihen niteliksel olarak farklı uyumlayıcı süreçler kullanırlar (Rozencwajg ve Corrover, 2005). Turel ve Bechara (2016), problemler ve bağımlılık yaratan davranışların nedenlerinin anlaşılmasında geleneksel olarak ikili süreç (dual-processing) yaklaşımına başvurulduğunu belirtmiştir. Bu yaklaşıma göre problemler ve bağımlılık yaratan davranışlar, (1) örtük olarak ilişkili teşvik ödülleri elde etmek için düşünmeden ve otomatik olarak hareket etme dürtülerinin oluşmasına aracılık eden dürtüsel beyin sisteminin artan aktivitesi ve (2) düşünümsel beyin sisteminin üretilen dürtüleri engelleme yeteneğinin azalmasından kaynaklanır. Turel ve Bechara (2016),

ayrıca düşünümsel-dürtüsel bilişsel süreçlerin nöroanatomi ve nörobiyolojik unsurlarının önceki çalışmalarda tanımlandığını belirterek şu şekilde özetlemiştir.

Düşünümsel bilgi işlemenin büyük bir kısmı çeşitli kaynaklardan gelen enformasyonu bütünleştiren, bilinçli düşünceleri kullanan ve davranışsal kararlar verip bunları uygulama için motor korteksle aktaran prefrontal kortekste gerçekleşir. Dolayısıyla düşünümsel sistem esas olarak prefrontal kortekste bağımlıdır. Buna karşılık dürtüsel sistem büyük ölçüde amigdalastriatum'a (dopamin) bağımlıdır ve alışılmış ve otomatik davranışlar oluşturmak için gereklidir. Bu sistem öğrenme ve ilişki kurma yoluyla bu tür davranışları teşvik eder.

Matthes ve diğerlerinin (2021) akıllı telefon kullanımından kasıtlı olarak uzak durma çabasını anlamaya yönelik ölçek geliştirme çalışmalarında başvurdukları temel referanslardan birisi olan Strack ve Deutsch (2004)'un sosyal davranışın düşünümsel ve dürtüsel belirleyicileri konulu çalışmada, sosyal davranışı birbirleriyle etkileşim hâlinde olan düşünümsel ve dürtüsel süreçlerin ortak bir işlevi olarak açıklayan iki sistemli bir model önermektedir. Bu model çoklu psikolojik süreçlerin (örn: algı, hafıza ve öğrenme, koşullanma, motivasyon) davranışı kontrol ederken karşılıklı etkileşimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Modelde tanımlanan ve çeşitli farklı süreçlerin taşıyıcısı olan iki sistem, enformasyon işleme sürecinin farklı aşamalarında birbiriyle etkileşim içindedir. Farklı mekanizmaların birbirleriyle etkileşimine odaklanılması nedeniyle düşünümsel-dürtüsel model, sadece farklı durumlardaki farklı işleme süreçlerini tanımlayan ikili süreç modellerinden ayrılmaktadır (Deutsh ve Strack, 2020). Düşünümsel sistem gerçekler ve değerler hakkında bilgiye dayanan davranışsal kararlar üretirken, dürtüsel sistem çağrışımsal bağlantılar ve güdüleyici yönelimler yoluyla ortaya çıkarır. İki sistem birbirine paralel olarak çalışır.

Düşünümsel sistem yüksek miktarda bilişsel kapasite gerektirir. Bu nedenle dikkatin dağılması, son derece yüksek veya yüksek uyarılma, düşünümsel sistemin çalışmasını engelleyen etmenlerdir. Bunun tersine dürtüsel sistem düşük miktarda bilişsel kapasite gerektirir ve yetersiz koşullar altında davranışı kontrol edebilir. Ancak

dürtüsel sistem otomatik olarak işlediği için belirli bilişsel görevleri tek başına yerine getiremez. Spesifik olmak gerekirse, bir çıkarımda bulunmak gibi kıyassal akıl yürütme yaparken düşünümsel sistem devreye girer. Düşünümsel sistemde davranış, gelecekteki bir durumun, onun değeri ve bu davranışla onu elde etme ihtimali açısından değerlendirilmesiyle yönlendirilen kararın sonucudur. Özetle, düşünümsel sistem bilişsel düzeyde çalışır ve bilgiye dayalı kararlar, gerekçeli tutumlar, planlı davranış ve özdenetime başvurur. Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği de bireyin düşünümsel sistemini kullanarak akıllı telefonuyla bağını koparma çabasını anlamaya yönelik geliştirilmiştir.

Yöntem

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada iki temel veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlardan ilki İngilizce Reflective Smartphone Disengagement (RSD) olarak adlandırılan Türkçe ise Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği olarak isimlendirilen ve Türkçeye uyarlanması söz konusu olan ölçektir. Çalışma içerisinde kullanılan bir diğer ölçek ise Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin kısa formudur. Bu ölçeğin kullanılmasındaki temel amaç Türkçeye uyarlanması söz konusu olan ölçeğin benzer ölçek geçerliliğini ortaya koymaktır. Ayrıca araştırma sürecinde demografik form da katılımcılara sunulmuştur. Veri toplama araçlarına yönelik detaylı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği (Reflective Smartphone Disengagement – RSD Scale)

Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği olarak adlandırdığımız RSD ölçeği, Matthes ve diğerleri (2021) tarafından geliştirilen ve insanların akıllı telefonlarını kullanacakları zaman ve kullanım biçimleri konusunda kendilerinin bazı kurallar geliştirdiği varsayımına dayanan bir ölçektir. Tek faktörlü bir yapıya sahip olan ölçek 5'li Likert tipidir ve 6 maddeden oluşmaktadır. Bu doğrultuda ölçekte en düşük 6 puan alınabiliyorken en yüksek 30 puan alınabilmektedir. Araştırmacılar tarafından

yapılan açımlayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda ise maddelerin faktör yüklerinin .46 ile .69 arasında değiştiği ve açıklanan toplam varyansın %41.91 seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin tek faktörlü modelinin uyum indeksi değerleri yeterli düzeydeyken, Cronbach's alpha katsayısı (α) .74 olarak tespit edilmiştir. Ek-1'de ölçeğin orijinal versiyonu yer almaktadır.

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu

Akıllı Telefon Bağımlılığı (ATB) Ölçeği, ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı riskini ölçmek için geliştirilmiştir. Kwon, Kim, Cho ve Yang (2013) tarafından geliştirilen bu ölçeğin kısa formunu Noyan, Darçın, Nurmedov, Yılmaz ve Dilbaz (2015) Türkçeye uyarlamıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin Türkçeye uyarlanan şekli kullanılmıştır. 10 maddeden oluşan bu ölçek 6'lı Likert tipindedir. Bu doğrultuda ölçekte en düşük 10, en yüksek 60 puan alınabilmektedir. Tek faktörlü bir yapıya sahip olan araştırmacılar tarafından ATB ölçeğinin açıkladığı toplam varyans %46.3, Cronbach's alpha katsayısı (α) .867 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin maddelerinin faktör yükleri ise .487 ile .826 arasında değişmektedir. Ek 2'de ATB ölçeği sunulmuştur.

Demografik Form

Veritoplama araçlarına ek olarak araştırma içerisinde cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi demografik sorular ile katılımcıların akıllı telefonlarını kullanım amaçlarını (örn: oyun oynamak, sosyal medyaya erişim sağlamak, fotoğraf çekmek vb.) sıralamaya imkân veren listeleme soruları sorulmuştur.

Orijinal Ölçeği Türkçeye Uyarlama Süreci

Orijinal ölçeğin Türkçeye uyarlanması sürecinde ilk olarak orijinal ölçek yazarlarından e-posta yolu ile gerekli izinler alınmıştır. Ardından Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığından gerekli etik izinler alınmıştır. Gerekli izinlerin alınmasının ardından Tablo 1'de detaylı olarak gösterilen süreçler doğrultusunda ölçeğin uyarlanması gerçekleştirilmiştir.

Çeviri İşlemleri ve Uzman Paneli

Çalışmada ölçeğin çeviri sürecinde en az 3 çevirmen olması gerektiği koşuluna (Coster ve Mancini, 2015; Özdamar, 2017; Şeker ve Gençdoğan, 2014) dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda orijinal ölçeğin Türkçeye çevrilmesinde ana dili Türkçe olup İngilizce ders veren 3 öğretim üyesinin yardımı alınmıştır. Öğretim üyeleri birbirinden bağımsız

Tablo 1

Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeğinin Uyarlanması Süreci

Uyarlama Sürecindeki Aşamalar	Yapılan İşlemler
Çeviri İşlemleri	Çeviri – Geri Çeviri - İngilizceden Türkçeye Çeviri (n=3)
	- Tartışma ve Değerlendirme
	- Türkçeden İngilizceye Çeviri (n=3)
Uzman Paneli	- Tartışma ve Değerlendirme
	- 5 öğretim üyesi ile birlikte uzman paneli gerçekleştirilerek çevrilen formun değerlendirilmesi
Pilot Çalışma	- 59 katılımcıdan hareketle pilot çalışmanın gerçekleştirilmesi
	- Orijinal ve uyarlanan ölçeğe verilen cevapların karşılaştırılması
Açımlayıcı Faktör Analizi	Veri Toplama (N=354) - Yapı geçerliliğini sınamak için AFA'nın gerçekleştirilmesi
	Veri Toplama (N=413) - DFA ile model uyum indekslerinin hesaplanması
Doğrulamalı Faktör Analizi ve Ölçeğin Geçerliliğine Yönelik İşlemler	- Geçerliliğe yönelik işlemlerin gerçekleştirilmesi
	Veri Toplama (N=56) - Test-Tekrar Test güvenirliliğinin hesaplanması
Ölçeğin Güvenirliğine Yönelik İşlemler	- 2. Aşamada toplanan veriler (N=413) aracılığıyla uyarlanan ölçeğin genel güvenirliliğinin değerlendirilmesi
	Tek faktör ve 4 maddeden oluşan Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeğinin Türkçeye uyarlanmış hâli
Sonuç	

şekilde ölçeğin çevirisini gerçekleştirmiştir. Ardından hem ölçeği çeviren öğretim üyeleri hem de araştırmacılar bir araya gelerek tüm çevirileri değerlendirmiş; çevirilerde var olan farklılıklar konusunda uzlaşa sağlanması yoluna gidilmiş ve böylelikle ilk çeviri tamamlanmıştır.

İlk çevirinin tamamlanmasının ardından Türkçeye çevrilen ölçek, anadili Türkçe olan ve İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışan 3 öğretim üyesi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Bu işlemin ardından yine araştırmacılar ve çeviri işlemini gerçekleştiren öğretim üyeleri bir araya gelerek ölçeğin geri çeviri hâlini karşılaştırmıştır. Yapılan karşılaştırma sonucunda anlamsal açıdan herhangi bir problem olmadığına karar verilmiştir. Bu kararın ardından konu uzmanı 5 öğretim üyesi ile birlikte uzman paneli gerçekleştirilmiştir. Uzman paneli üç dereceli uzman formu aracılığıyla gerçekleştirilmiş; panel sonucunda uzmanların tüm maddelere onay verdiği görülmüştür.

Pilot Çalışma

Çeviri işlemleri tamamlanan ölçeğin anlaşılabilirliğini ve ölçeği doldurma süresinin uzunluğunu tespit etmek amacıyla çalışmada ana çalışmadan önce pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma gerçekleştirilirken aynı zamanda orijinal ölçek ile çeviri ölçeğin cevaplarının kıyaslanması yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda pilot çalışmada İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenim gören 59 lisans öğrencisinden (27 kadın – 32 erkek) elde edilen verilerden yararlanılmıştır.

Katılımcılara, orijinal ölçek ile bu ölçeğin çevrilmiş hâli eş zamanlı olarak sunulmuştur. Katılımcılar sırasıyla ilk olarak orijinal ölçeği devamında ise Türkçeye çevrilen ölçeği cevaplamışlardır. Çevrilen ölçeğin ortalama 5 dakikada cevaplandığı tespit edilmiştir. Ayrıca pilot çalışmanın sonlanmasıyla katılımcılara maddelerin anlaşılabilirliğine yönelik sorular sorulmuştur. Alınan cevaplar sonucunda katılımcıların ifadelerin/maddelerin anlaşılabilirliğinde bir problem yaşamadığı anlaşılmıştır.

Ayrıca pilot çalışma içerisinde orijinal ve çeviri ölçeğe verilen cevaplar korelasyon analizi ile karşılaştırılmıştır ve katılımcıların hem İngilizce hem de Türkçe ölçekteki ifadelerle aynı cevapları verdiği tespit edilmiştir. Böylelikle çeviri ölçek ile orijinal ölçek arasında dil tutarlılığı olduğu anlaşılmıştır.

Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Çalışma içerisinde 3 farklı zaman aralığında ve 3 farklı araştırma kümesinden veri toplanmıştır (Detaylar için Tablo 1'e bakılabilir). İlk veri toplama süreci 2023 Şubat ve Mart ayları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bu zaman aralığında uyarlaması yapılan Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği 354 katılımcıya ulaştırılmıştır. İlk veri toplama sürecinin temel amacı uyarlanan ölçeğin yapı geçerliliğini test etmektir. Bu amaçtan hareketle toplanan veriler üzerinden AFA gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama sürecinin ikinci aşamasında hem uyarlanan ölçek hem de ATB ölçeği kullanılmıştır. 2023 Nisan ayında 413 katılımcıya bu ölçekler ulaştırılmıştır. Elde edilen verilerden hareketle DFA, geçerlilik ve güvenirlilik işlemleri yerine getirilmiştir.

Son olarak Mayıs ayında test-tekrar test güvenirliliği için farklı bir araştırma kümesinden tekrar veri toplama yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda 55 katılımcı 2023 Mayıs ayı içerisinde 3 haftalık zaman aralığında iki defa uyarlanan ölçeği cevaplamıştır.

Çalışmada gönüllü katılımcılardan elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS 26 ve lavaan paketi üzerinden işlem gerçekleştiren JASP ve Jamovi programları kullanılmıştır. Katılımcılarla ilgili detaylı bilgilere ve analizler sonucunda tespit edilen bulgulara çalışmanın devamında yer verilmiştir.

Araştırma Kümesi

Çalışma, kolayda örnekleme tekniği ile 3 farklı araştırma kümesinden elde edilen verilerden hareketle yürütülmüştür. Ayrıca katılımcılar 18-40 yaş aralığında yer alan bireylerden seçilmiştir. Bunun temel nedeni genç ve orta yaş aralığının akıllı telefon kullanımlarındaki amaçlarının çeşitli

olabileceğinin düşünülmesidir. Katılımcı sayıları belirlenirken alanyazındaki öneriler dikkate alınmıştır ve böylelikle faktör analizleri için en az 300 katılımcının olmasına (Tabachnick ve Fidell, 2013), test tekrar test güvenirliliği içinse en az 30 katılımcının olmasına (Kartal ve Bardakçı, 2018) dikkat edilmiştir. Tablo 2'de çalışma sürecinde verileri alınan 3 farklı araştırma kümesindeki katılımcıların demografik bilgilerine yer verilmiştir.

fazladır. Test-tekrar test güvenirliliğinin sınındığı 3. araştırma kümesinde ise katılımcıların cinsiyet dağılımı eşit düzeydedir ve katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%76.8) 18-25 yaş aralığındadır. Bu doğrultuda araştırma verilerinin çok büyük bir kısmının genç insanlardan (üniversite öğrencisi) elde edildiği söylenebilir.

Araştırma kümeleri içerisinde yer alan katılımcılar, veri toplama sürecinde ayrıca akıllı telefonlarını

Tablo 2

Katılımcılara Yönelik Demografik Bulgular

Demografik Değişkenler		Araştırma Kümesi 1 (N=354)		Araştırma Kümesi 2 (N=413)		Araştırma Kümesi 3 (N=56)	
		f	%	f	%	f	%
Yaş	18-25	267	75.4	335	81.1	43	76.8
	26-40	87	24.6	78	18.9	13	23.2
Cinsiyet	Erkek	145	41.0	157	38.0	28	50.0
	Kadın	209	59.0	256	62.0	28	40.0
Eğitim	Lise	47	13.3	49	11.9	4	7.1
	Lisans	264	74.6	331	80.1	44	78.6
	Lisansüstü	43	12.1	33	8.0	8	14.3

1. Araştırma kümesindeki katılımcıların %75.4'ü 18-25 yaş aralığındadır ve büyük bir çoğunluğu (%74,6) üniversite eğitimi almıştır. Bu durum benzer şekilde 2. araştırma kümesinde yer alan katılımcılar için de geçerlidir. Ayrıca her iki araştırma kümesinde de kadın katılımcıların sayısı daha

kullanma amaçlarını önem sırasına göre sıralamışlardır. Bunun sonucunda araştırmacılar, katılımcıların telefon kullanım amaçlarına yönelik hiyerarşik bir liste elde etmiştir. Tablo 3'te katılımcıların akıllı telefon kullanım amaçlarına yönelik bulgular okuyucuya sunulmuştur.

Tablo 3

Katılımcıların Akıllı Telefon Kullanım Amaçlarının Ortalamalarına Yönelik Bulgular

Akıllı Telefon Kullanım Amacı	Araştırma Kümesi 1 (N=354)		Araştırma Kümesi 2 (N=413)		Araştırma Kümesi 3 (N=56)	
	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss
Sosyal Medya	5.48	1.758	5.45	1.684	5.42	1.864
İnternet	5.25	1.416	5.10	1.553	5.10	1.692
Telefonlaşmak	5.24	1.532	5.42	1.434	5.07	1.549
Fotoğraf Çekmek	4.29	1.242	4.37	1.315	4.12	1.332
Oyun Oynamak	3.06	1.666	2.98	1.715	3.10	1.822
E-Mail	2.97	1.326	3.02	1.233	3.25	1.330
Diğer	1.70	1.398	1.66	1.265	1.94	1.599

Tablo 3 bizlere, tüm araştırma kümesinde yer alan bireylerin akıllı telefonlarını öncelikle sosyal medyaya erişim sağlamak için kullandığını göstermektedir. Yani katılımcılar, akıllı telefonlarını telefonla iletişim kurmaktan ziyade daha çok sosyal medyaya erişim sağlamak amacıyla kullanmaktadır. Bunun sebebi katılımcıların büyük çoğunluğunun genç bireylerden oluşması olabilir. Ayrıca bu noktada çıkarılacak bir diğer sonuç, bireylerin akıllı telefon kullanımlarını sınırlandırma çabalarının, aynı zamanda sosyal medyada geçirdikleri zamanı sınırlandırma çabasına karşılık gelebileceğidir. Başka bir deyişle ve kısaca akıllı telefon kullanımı ile sosyal medya kullanımı oldukça yakın ilişki içerisinde.

Tüm bunlara ek olarak akıllı telefonların ortaya çıkış sebebi olan başka insanlarla iletişim kurmak (telefonlaşmak) amacı ve internet erişimi sağlama amacı da akıllı telefon kullanım amaçlarında üst sıralarda yer aldığı Tablo 3'te görülmektedir. Çalışmanın devamında ölçek uyarılama sürecinde gerçekleştirilen diğer analizlere yönelik yönelik tüm bulgulara yer verilmiştir.

Bulgular

Açımlayıcı Faktör Analizine Yönelik Bulgular

Çalışmada AFA, ölçeğin faktör sayısını ve yapı geçerliliğini test etmek için gerçekleştirilmiştir. Araştırma Kümesi 1 katılımcılarından (N=354) toplanan verilerden hareketle AFA yapmadan önce, kayıp veri analizi gerçekleştirilmiş ve herhangi bir kayıp verinin olmadığı araştırmacılar tarafından görülmüştür. Devamında elde edilen verilerin AFA için uygun olup olmadığını anlamak amacıyla korelasyon tablosu incelenmiş ve verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Korelasyon tablosu incelendiğinde orijinal ölçekte yer alan 5. (Bana ne zaman ulaşabileceğine akıllı telefonum değil, benim karar vermem önemlidir) ve 6. (Bazen bana kimsenin ulaşmasını istemem. Böyle durumlarda telefonumu kapatırım, kasten ona bakmam ya da uzağa koyarım) maddelerin diğer maddelerle anlamlı bir ilişkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgular göz önünde bulundurularak

verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş, bu değerlerin normal dağılım sınırları içerisinde olduğu görülmüştür (Çarpıklık -.215, Basıklık -.183).

Araştırmacılar tarafından tüm sonucu detaylı bir şekilde görebilmek için 5. ve 6. maddeler ölçekten çıkarılmadan analizlere devam edilmiştir. Bu doğrultuda örneklem büyüklüğünün yeterliliğini tespit etme yoluna gidilmiş ve yapılan analiz sonucunda KMO değerinin .699, Barlett'in Küresellik testinin de anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2=211.460$, $df= 15$, $p<0.01$). Böylelikle Araştırma Kümesi 1 katılımcılarının AFA için yeterli örneklem büyüklüğüne sahip olduğu anlaşılmıştır.

Kayıp veri analizi, korelasyon tablosunun incelenmesi ve örneklem büyüklüğünün yeterliliğinin tespitinin ardından ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için çalışmaya AFA ile devam edilmiştir. AFA gerçekleştirilirken orijinal ölçeğin ortaya konduğu çalışmada (Matthes vd., 2021) olduğu gibi temel eksen faktörleştirme yöntemi kullanılıp ayrıca varimax döndürme tekniğinden yararlanılmıştır. Yapılan ilk analizde öncelikle araştırmacılar tarafından faktör öz değerleri ve çizgi grafiği testi incelenmiştir. İncelemeler sonucunda orijinal ölçekte farklı olarak 2 faktörlü bir yapı ortaya çıkmış ve ölçeğin bu hâlinin yapı geçerliliği için problem oluşturacağı düşünülmüştür. Tablo 4'te AFA sonucunda ortaya çıkan sonuç ve bulgular gösterilmektedir.

Tablo 4'ten görüleceği üzere yapılan AFA sonucunda 5. ve 6. maddelerin diğer ifadelerden ayrıştığı, 6. maddenin ayrıca açıklanan varyansa neredeyse hiç katkıda bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durum AFA öncesi yapılan korelasyon analizinde de söz konusu olmuş, araştırmacılar son durumu görebilmek için herhangi bir değişiklik gerçekleştirilmeden AFA'yı yerine getirmiştir. Tablo 4'te dikkat çeken bir diğer nokta 6. maddenin faktör yükünün kabul edilemeyecek düzeyde (.193) olmasıdır. 6. madde orijinal ölçekte de en düşük faktör yüküne (.46) sahip olan maddedir. Tüm bu sonuçlar 6. maddenin ölçekte çıkarılmasına işaret etmektedir. Fakat böylesi bir durumda 5. maddenin de tek başına bir faktör içerisinde

Tablo 4
Yapı Geçerliliğinin Sağlanmadığını Gösteren AFA Sonucuna Yönelik Bulgular

Madde No	Faktörler ve Maddeler	Açıklanan Varyans (%)	Communalities	Ortalama	Standart Sapma	Faktör Yüklü	Madde Toplam r
Faktör 1							
1	Gün içinde akıllı telefon kullanmak istemediğim zamanlar (örn: yemek yemek) oluyor.	.307	.307	3.42	1.412	.484	.328
2	Akıllı telefon kullanmak istemediğim yerler oluyor	.407	.407	3.57	1.425	.653	.445
3	Akıllı telefon kullanmak istemediğim durumlar (örn: tatildeyken, arkadaşlarımlayken) oluyor.	.309	.309	4.03	1.155	.549	.409
4	Akıllı telefonumun hayatımda çok fazla yer kaplamasına dikkat ediyorum	.231	.34	3.02	1.197	.481	.358
Faktör 2							
5	Bana ne zaman ulaşabileceğine akıllı telefonum değil, benim karar vermem önemlidir.	.598	.598	3.92	1.228	.642	.258
6	Bazen bana kimsenin ulaşmasını istemem. Böyle durumlarda telefonumu kapatırım, kasten ona bakmam ya da uzağa koyarım.	.071	.18	3.61	1.496	.193	.156
Cronbach's alpha katsayısı (α): .582 Açıklanan Toplam Varyans: %53.002							

yer alması söz konusu olacaktır ki bu durum da mümkün değildir. Çünkü alanyazın, bir faktör altında en az 3 veya 4 madde olması gerektiğine işaret eder (Raubenheimer, 2004; MacCallum, Widaman, Zhang ve Hong, 1999).

Böylesi bir durumda ölçekten problemlenilen maddelerin çıkarılması gerekmektedir. Fakat araştırmacılar bu maddeleri ölçekten çıkarmadan önce problemin belki de maddelerin ifade edilmiş şekliyle/Türkçe çevirisinden kaynaklanabileceğini düşünerek, bu maddeleri ölçekten çıkarmak yerine ve emin olmak amacıyla, maddelerin ifade edilmiş şeklini revize etmeye karar vermişlerdir. Böylelikle araştırmacılar ve uzman panel katılımcıları bir araya gelerek bu 2 maddeyi tartışmaya açmışlar ve maddelerin ifade şeklini değiştirme yoluna gitmişlerdir. Yapılan tartışma sonucunda 5. ve 6. madde tekrar düzenlenmiştir. Böylelikle 5. maddede yer alan “Bana ne zaman ulaşabileceğine akıllı telefonum değil, benim karar vermem önemlidir” ifadesi, “Akıllı telefonumun olması, her an ulaşılabilir olduğum anlamına gelmemelidir” şekline, 6. maddede yer

alan “Bazen bana kimsenin ulaşmasını istemem. Böyle durumlarda telefonumu kapatırım, kasten ona bakmam ya da uzağa koyarım.” ifadesi “Telefonumdan bana ulaşılmasını istemediğim durumlarda çeşitli davranışlar sergilerim (örn: mesajı görmezden gelmek, bildirimlerin sesini kapamak, uçak moduna almak veya ekrana kasıtlı olarak bakmamak)” şeklinde tekrar hazırlanmış ve yeni bir araştırma kümesi üzerinden çalışmaya devam edilmiştir.

Doğrulayıcı Faktör Analizine Yönelik Bulgular

AFA sonucunda uyarlanan ölçeğin yapı geçerliliği ile ilgili problemlerin tespit edilmesi sonucu ifade edilmiş biçimlerinde değişiklik yapılan maddelerle birlikte uyarlanan ölçek güncellenerek yeni bir araştırma kümesine ulaştırılmıştır (N=413). Bir önceki çalışmada olduğu gibi bu aşamada da ilk olarak kayıp veri kontrol edilmiş; herhangi bir kayıp verinin olmadığı tespit edildikten sonra verilerin normal dağılım sınırında olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin (Çarpıklık

-.300, Basıklık -.465) normal dağılım sınırları içerisinde olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin DFA için uygun olduğunun tespitinin ardından çalışmaya uyum indekslerinin hesaplanması ile devam edilmiştir. Uyum indeksleri hesaplamasında değiştirilen ifadelerle birlikte ölçekte yer alan 6 madde analize dahil edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda yapının bazı uyum iyiliği indekslerinin ideal olanın biraz altında olduğu görülmüştür. ($\chi^2/df=4.63$; CFI=.913, TLI=.856, NNFI=.856, NFI=.894, IFI=.915, RMSEA=.095, SRMR=.065, GFI=.968). Ayrıca ölçekte yer alan maddelerin R^2 değerlerine bakıldığında 5. maddenin .009, 6. maddenin ise .005 gibi oldukça düşük değere sahip olduğu görülmüştür. Ölçekteki diğer maddelerin R^2 değerlerinin ise .269 ile .636 arasında değişerek yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca araştırmacılar tarafından ölçekteki maddelerin standardize edilmiş ve standardize edilmemiş faktör yüklerine de bakılmıştır. Bunun sonucunda standardize edilmiş faktör yüklerinin .07 ile .80 arasında değiştiği; 5. maddenin .10, 6. maddenin ise .07 düzeyinde standardize edilmiş faktör yüküne sahip olduğu görülmüştür. Bu maddelerin standardize edilmemiş faktör yüklerine bakıldığında ise yine 5. maddenin .12, 6. maddenin

ise .09 gibi oldukça düşük standardize edilmemiş faktör yüklerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Tüm bu sonuçlar araştırmacılara 5. ve 6. maddenin ölçekteki uyumsuzluğunun bu maddelerin ifade edilmiş şekliyle kaynaklanmadığını göstermiş; böylelikle araştırmacıların bu maddeleri ölçekten çıkarmasının daha doğru olacağına karar vermesine yol açmıştır. Bahsi geçen aynı işlemler, ölçekte 5. ve 6. maddelerin çıkarılmasıyla tekrar edilmiştir. 2 maddenin çıkarılmasıyla tekrar eden işlemlere yönelik bulgular (uyum iyiliği indeksleri) Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5'te görüleceği üzere, orijinal ölçekte yer alan 5. ve 6. maddelerin ölçekten çıkarılmasıyla birlikte Ki-kare testinin (χ^2) serbestlik derecelerine oranının (χ^2/df) 2.040 olduğu ve diğer uyum iyiliği indekslerinin tamamının oldukça "iyi değerlere" sahip olduğu tespit edilmiştir (CFI=.994, TLI=.982, NNFI=.982, IFI=.994, RMSEA=.050, SRMR=.020, GFI=.995). Bu tespitin sonucunda 4 madde şeklinde uyarlanan ve tek faktörlü bir yapıya sahip olan ölçeğin doğrulandığını söylemek mümkündür. Tüm bu sonuçlara ek olarak ölçeğin 6 maddelik formu %53 düzeyinde varyans açıklarken ölçeğin 4 maddelik formunun daha fazla varyans açıkladığı da görülmüştür (%55.941). Tablo 6'da uyarlanan ölçeğin maddelerine ilişkin genel bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5

4 Madde ile Uyarlanan Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeğinin DFA Uyum İyiliği İndekslerine Yönelik Bulgular (N=413)

DFA Uyum İndeksleri	Mevcut Değer	Kabul Edilir Değer	Kaynak	Kabul Edilebilirlik
χ^2 /df	2.040	$\chi^2/df \leq 5$	Hair, Black, Babin ve Anderson (2019)	Kabul Edilebilir
Karşılaştırılmalı Uyum İndeksi (CFI)	0.994	.90 \leq CFI	Brown, 2015	Kabul Edilebilir
Tucker-Lewis İndeksi (TLI)	0.982	.90 \leq TLI	Brown, 2015	Kabul Edilebilir
Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI)	0.982	.90 \leq NNFI	Hu ve Bentler, 1999	Kabul Edilebilir
Bollen's Artan Uyum İndeksi (IFI)	0.994	.90 \leq IFI	Hu ve Bentler, 1999	Kabul Edilebilir
Tahmin Hatalarının Ortalamasının Karekökü (RMSEA)	0.050	RMSEA \leq .08	Hu ve Bentler, 1999	Kabul Edilebilir
Standartlaştırılmış Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü (SRMR)	0.020	SRMR \leq .08	Hu ve Bentler, 1999	Kabul Edilebilir
İyilik Uyum İndeksi (GFI)	0.995	.90 \leq GFI	Hu ve Bentler, 1999	Kabul Edilebilir

Tablo 6
Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeğinin Maddelerine İlişkin Genel Bulgular

Maddeler	\bar{X}	Ss	Faktör Yüğü	S. Faktör Yüğü	Sh	z-değeri	R ²	P
Gün içinde akıllı telefon kullanmak istemediğim zamanlar (örn: yemek yemek) oluyor.	3.513	1.345	0.834	0.621	0.097	12.047	.386	< .001
Akıllı telefon kullanmak istemediğim yerler oluyor.	3.680	1.347	1.074	0.798	0.101	15.592	.637	< .001
Akıllı telefon kullanmak istemediğim durumlar (örn: tatildeyken, arkadaşlarlayken) oluyor.	3.956	1.200	0.757	0.632	0.077	12.273	.399	< .001
Akıllı telefonumun hayatımda çok fazla yer kaplamasına dikkat ediyorum.	3.133	1.170	0.604	0.517	0.079	9.826	.267	< .001

Tablo 6 incelendiğinde uyarlanan ölçeğin son halinde bulunan maddelerin standardize edilmiş faktör yüklerinin .517 ile .798 arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca madde puan ortalamalarının 3.133 ile 3.956 arasında değiştiği anlaşılmaktadır. Yine maddelerin standart sapmaları 1.170 ile 1.347 arasında değişirken, ölçeğin R² değerleri ise .267 ile .637 arasında değişmektedir. Cohen (1988) R²'nin aldığı değerlerle ilgili olarak; 0.26'nın iyi, 0.13'ün orta ve 0.02'nin ise zayıf değer olduğunu belirtmiştir. Buradan hareketle de maddelerin etki büyüklüklerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeğinin maddelerine ilişkin bulgular tespit edildikten ve herhangi bir problemin söz konusu olmadığına anlaşıldığından ardından çalışmaya ölçeğin geçerliliğini sınavacak işlemlerle devam edilmiştir.

Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeğinin Geçerliliğine Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde ölçeğin yakınsama geçerliliğinin incelenmesinde Hair, Black, Babin ve Anderson (2019) tarafından önerilen 3 temel yöntem izlenmiştir. Bu doğrultuda ölçeğin standardize faktör yükleri incelenmiş, ortalama

açıklanan varyans (average variance extract-AVE) değeri hesaplanmış ve benzer ölçekler arası korelasyon değerlerine bakılmıştır.

Ölçeğin standardize edilmiş faktör yükleri incelendiğinde (Tablo 5'te detayları görmek mümkündür.) ölçekte yer alan maddelerin sahip olduğu standardize edilmiş faktör yüklerinin .517 ile .798 arasında değiştiği görülmüştür. Standardize edilmiş faktör yüklerinin .50 ve üzeri bir değere sahip olması (Hair vd., 2019) ölçeğin yakınsama geçerliliği sağladığını yönelik kanıt ortaya koymuştur. Buna ek olarak çalışmada AVE değerinin .42 düzeyinde olduğunu gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Alanyazında genel olarak AVE değerinin .50 ve üzerinde olması beklenir. Buna ek olarak bir araştırma sonucunda AVE değeri .40 düzeyindeyse, bu değer geçerlilik için yeterli olup olmadığını anlamak için CR değerine bakılması gerekir. Eğer CR değeri .60 ve üzerindeyse, .40 düzeyindeki AVE değeri yakınsama geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir (Fornell ve Larcker, 1981). Bu çalışmada da AVE değeri .42 düzeyinde olduğu için CR değerine bakılmış; CR değerinin .74 düzeyinde olduğu görülerek ölçeğin yakınsama geçerliliğini sağladığını yönelik bir başka kanıt ortaya konmuştur.

Çalışma içerisinde ayrıca -yukarıda belirtildiği gibi- ölçeğin geçerliliğini tespit etmek için benzer ölçek geçerliliği tekniğinden de yararlanılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada Noyan ve diğerleri (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan ATB ölçeğinin kısa formundan yararlanılmıştır. ATB ölçeği ile uyarlanan ölçek temelde ters yapıları ölçen ölçeklerdir. Başka bir ifade ile telefon bağımlılığı seviyesi yüksek olan bireylerin telefon kullanımlarını sınırlandıramamaları ya da tam tersinin olması beklenir. Bu doğrultuda benzer ölçekler geçerliliği için yapılan korelasyon analizi sonucunda negatif yönde bir ilişkinin çıkması geçerlilik olarak başka bir kanıt anlamına gelmektedir. Yapılan analizler sonucunda da ATB ölçeği ile Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği arasında beklenildiği üzere negatif yönde ve 0.01 düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yapılan tüm bu işlemler Türkçeye uyarlaması yapılan ölçeğin geçerli olduğuna yönelik güçlü kanıtları ortaya koymuştur. Bu sonucun ardından çalışmaya ölçeğin güvenirliliğinin sınanmasıyla devam edilmiştir.

Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeğinin Güvenirliliğine Yönelik Bulgular

Ölçeğin güvenirliliğini sınamak için öncelikle test-tekrar test yönteminden yararlanılmıştır. Test-tekrar test yöntemi, aynı ölçüm aracının belirli zaman aralığı içerisinde aynı katılımcılara iki kez uygulanmasını kapsayan bir yöntemdir (Şeker ve Gençdoğan, 2014, s. 42). Alanyazında ağırlıklı olarak ilk test uygulanmasından yaklaşık iki hafta sonra tekrar testinin uygulanması gerektiği (Peter, 1979, s. 8) ve en az 30 katılımcının olması gerektiği (Kartal ve Bardakçı, 2018, s. 131) önerilmektedir. Bu öneriler doğrultusunda çalışmada test-tekrar test 20 günlük bir ara ile ve 56 katılımcıyla yürütülmüştür. Elde edilen verilerden hareketle ilk ve tekrar testin cevaplarından hareketle korelasyon analizi gerçekleştirilmiş olup, testler arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($r=.853$, $p<.01$).

Çalışmada test-tekrar test güvenirliliğinin hesaplanmasına ek olarak 2. Araştırma Kümesinden (N=413) elde edilen verilerden hareketle ölçeğin Cronbach's alpha katsayısı (α), McDonald's ω ve Birleşik Güvenirlik (Composite Reliability – CR) değerlerinin hesaplanması gerçekleştirilmiştir. Yapılan hesaplamalar sonucunda McDonald's ω değeri .746, Cronbach's alpha katsayısı (α) .737 ve CR değeri .740 olarak tespit edilmiştir. Nunnally ve Bernstein (1994) ve Hair, Black, Babin ve Anderson (2010)'un belirttiği üzere ölçeğin güvenilir olması için yeterli olması gereken değer .70 ve üzeridir. Çalışma özelinde de hem bu koşul sağlanmış olup hem de test-tekrar test bulguları ile ölçeğin güvenilir olduğu ortaya konmuştur. Özetle araştırma sonucunda elde edilen bulgular sonucunda, 4 madde ve tek faktör şeklinde uyarlanan Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeğinin hem geçerli hem de güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Tartışmalar

Matthes ve diğerleri (2022) tarafından geliştirilen ve Reflective Smartphone Disengagement Scale olarak adlandırılan ölçeğin Türkçeye uyarlanmasına yönelik gerçekleştirilen bu çalışmada öncelikle kavramsal çerçeve çizilmiş, ardından orijinal ölçek, Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği olarak adlandırılarak Türkçeye uyarlanmıştır. Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği insanların akıllı telefon kullanımlarını düşünümsel bilişsel sürece başvurarak sınırlandırmak ya da kontrol etmek için sergiledikleri kasıtlı çabaları ölçme amacıyla tasarlanan bir ölçektir.

Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeğinin orijinal hâli tek faktör ve 6 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışma sonucunda uyarlanan versiyonu ise 4 maddeden oluşmaktadır. Araştırma süreci içerisinde elde edilen bulgular sonucunda 5. madde (Bana ne zaman ulaşabileceğine akıllı telefonum değil, benim karar vermem önemlidir) ve 6. madde (Bazen bana kimsenin ulaşmasını istemem. Böyle durumlarda telefonumu kapatırım, kasten ona bakmam ya da uzağa koyarım) ölçekten çıkarılmıştır. Elde edilen bulgular bu iki ifadenin ayrı bir faktör oluşturduğunu göstermiştir.

Bu sonucun ortaya çıkış nedeninin maddelerin ifade edilmiş şekli kaynağın şüphesinden maddelerin ifade edilmiş şekli değiştirilerek tekrar veri toplama yoluna gidilmiş, ancak sonucun değişmediği görülmüştür. Hem tek faktör altında en az 3 veya 4 maddenin yer alması gerektiğinden hem de orijinal ölçekte yapının tek faktöre sahip olmasından dolayı bahsi geçen maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Böylelikle akıllı telefon kullanımı ile ilgili olarak temelde zaman, yer, durum ve insan hayatında kapladığı yere odaklanan 4 temel ifadede oluşan ölçek elde edilmiştir (Ek-3).

Araştırma sürecinde 3 farklı araştırma kümesinden (N= 354, N=413, N=56) veri toplanmış olup; ölçeğin uyarlaması gerçekleştirilmiş ve geçerliliği ile güvenirliliği sınanmıştır. Birinci araştırma kümesinin verilerinden (N= 354) hareketle AFA gerçekleştirilmiş olup yukarıda açıklamaları verilen sonuçlara ulaşılmış ve ölçeğin yapı geçerliliğini sağlamadığı tespit edilmiştir. 5.ve 6. maddelerin ifade edilmiş biçimleri değiştirilerek ikinci araştırma kümesinden veri toplanarak (N=413) DFA ve ölçeğin geçerliliğini sınamaya yönelik işlemler gerçekleştirilmiştir. Bulgular 5. ve 6. ifadenin değiştirilmesine rağmen çalışmadığını göstermiş, bu ifadeler dolayısıyla ölçekten çıkarılmıştır. 4 maddeden oluşan güncellenmiş ölçeğin uyum iyiliği indekslerinin iyi değerlere sahip olduğu ($X^2/df = 2.040$, CFI=.994, TLI=.982, NNFI=.982, IFI=.994, RMSEA=.050, SRMR=.020, GFI=.995) ve %55.941 düzeyinde varyans açıkladığı tespit edilmiştir. Etki büyüklüklerinin yüksek olduğu gözlemlenen ölçek maddelerinin R^2 değerleri .267 ile .637 arasında değişmektedir. Ölçeğin standardize edilmiş faktör yükleri .517 ile .798 arasında değişmektedir. AVE değeri .42, CR değeri .74'tür. Benzer ölçekler arası korelasyon değeri ise negatif yönde, 0.01 düzeyinde anlamlıdır. Bu bulgular ölçeğin geçerli olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmada ölçeğin güvenirliliğini sınamak için 3. araştırma kümesinden veri toplanarak (N=56) test-tekrar test yöntemi uygulanmıştır. Yapılan analiz ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir ($r=.853$, $p<.01$).

Ayrıca 2. araştırma kümesinin verileri aracılığıyla gerçekleştirilen güvenirlilik analizleri de bu sonucu desteklemiştir (McDonald's $\omega=.746$, Cronbach's $\alpha=.737$).

Ortaya konulan tüm bulgular Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca araştırma içerisinde katılımcıların akıllı telefon kullanım amaçlarına yönelik elde edilen bulgular (Tablo 3) bu kişilerin akıllı telefonlarını özellikle sosyal medyaya erişim sağlamak için kullandıklarını göstermektedir. Bu sonuç, ortaya konan bu ölçeğin sosyal medya özelinde de uyarlanabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca akıllı telefon kullanımına yönelik gerçekleştirilen çalışmaların daha çok aşırı kullanım ya da akıllı telefon bağımlılığı gibi konulara odaklandığı bir gerçektir. Akıllı telefon kullanımını düşünümsel bağ koparma perspektifinden ele alan orijinal çalışma (Matthes vd., 2021) alana farklı bir boyuttan yaklaşmıştır. Bu ölçeğin Türkçe uyarlaması ile konuya yönelik farklı ampirik araştırmalar gerçekleştirmek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Ayrıca kişilerin sosyo-psikografik özelliklerinin düşünümsel bağ koparma seviyesine olası etkilerinin ortaya konmasına yönelik çalışmalar da gerçekleştirilebilir.

Kaynaklar

- Andrews, S., Ellis, D. A., Shaw, H., ve Piwek, L. (2015). Beyond self-report: Tools to compare estimated and real-world smartphone use. *Plos One*, 10, 1-9. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0139004>
- Baumeister, R. F. (2007). Self-Regulation. R. F. Baumeister ve K. D. Vohs (Editörler), *Encyclopedia of social psychology (Vol. 2)* (s. 841-844) içinde. Sage.
- Baumeister, R. F., Tice, D. M. ve Vohs, K. D. (2018). The strength model of self-regulation: Conclusions from the second decade of willpower research. *Perspectives on Psychological Science*, 13(2), 141-145. <https://doi.org/10.1177/17456916177169>

- Berkman, E. T., Hutcherson, C. A., Livingston, J. L., Kahn, L. E. ve Inzlicht, M. (2017). Self-control as value-based choice. *Current Directions in Psychological Science*, 26(5), 422-428. <https://doi.org/10.1177/0963721417704394>
- Billieux, J. (2012). Problematic use of the mobile phone: A literature review and a pathways model. *Current Psychiatry Reviews*, 8(4), 299-307. <https://doi.org/10.2174/157340012803520522>
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. The Guilford Press.
- Carver, C. S. ve Scheier, M. F. (2001). *On the self-regulation of behavior*. Cambridge University Press.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Coster, W. J., ve Mancini, M. C. (2015). Recommendations for translation and cross-cultural adaptation of instruments for occupational therapy research and practice. *Revista de Terapia Ocupacional da Universidade de São Paulo*, 26(1), 50-57. <https://doi.org/10.11606/issn.2238-6149.v26i1p50-57>
- Deutsch, R. ve Strack, F. (2020). Changing behavior using the reflective-impulsive model. M. S. Hagger, L. D. Cameron, K. Hamilton, N. Hankonen ve T. Lintunen (Editörler), *The Handbook of behavior change* (s. 164-177) içinde. Cambridge University Press.
- Duckworth, A. L., White, R. E., Matteucci, A. J., Shearer, A. ve Gross, J. J. (2016). A stitch in time: Strategic self-control in high school and college students. *Journal of Educational Psychology*, 108(3), 329-341. <https://doi.org/10.1037/edu0000062>
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.1177/002224378101800104>
- Hair J. F., Black W. C., Babin B. J., Anderson R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. Pearson Prentice Hall.
- Hair J. F., Black W. C., Babin, B. G., Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis*. Cengage Learning EMEA.
- Hoffman, W., Friese, M. ve Strack, F. (2009). Impulse and self-control from a dual-systems perspective. *Perspectives on Psychological Science*, 4(2), 162-176. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2009.01116.x>
- Hu, L. ve Bentler, P.M. (1999) Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Inzlicht, M., Werner, K. M., Briskin, J. L. ve Roberts, B. W. (2021). Integrating models of self-regulation. *Annual Review of Psychology*, 72, 319-345. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-061020-105721>
- Kagan, J., Rosman, B. L., Day, D., Albert, J. ve Phillips, W. (1964). Information processing in the child: Significance of analytic and reflective attitudes. *Psychological Monographs: General and Applied*, 78(1), 1-37. <https://doi.org/10.1037/h0093830>
- Kartal, M. ve Bardakçı, S. (2018). *SPSS ve AMOS uygulamalı örneklerle güvenilirlik ve geçerlilik analizleri*. Akademisyen Kitabevi.

- Kruglanski, A. W., Shah, J. Y., Fishbach, A., Friedman, R., Chun, W. Y., ve Sleeth-Keppler, D. (2002). A theory of goal systems. *Advances in Experimental Social Psychology*, 34, 331-378. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(02\)80008-9](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(02)80008-9)
- Kwon, M., Kim, D-J., Cho, H. ve Yang, S. (2013). The smartphone addiction scale: Development and validation of a short version for adolescents. *Plos One*, 8(12). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0083558>
- MacCallum, R. C., Widaman, K. F., Zhang, S., Hong, S. (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological Methods*, 4 (1), 84-99.
- Matthes, J., Karsay, K., Hirsch, M., Stevic, A. ve Schmuck, D. (2022). Reflective smartphone disengagement: Conceptualization, measurement, and validation. *Computers in Human Behavior*, 128. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.107078>
- McClelland, M., Geldhof, J., Cameron, C. E. ve Wanless, S. B. (2015). Development and self-regulation. Overton, W. F. ve Molenaar, P. C. M. (Editörler) *Handbook of child psychology and developmental science, Volume-1* (s. 1-43) içinde. Wiley.
- McClelland, M., Geldhof, J., Morrison, F., Gestsdóttir, S., Cameron, C., Bowers, E., Duckworth, A., Little, T. ve Grammer, J. (2018). Self-regulation. N. Halfon, C. B. Forrest, R. M. Lerner ve E. M. Faustman. (Editörler) *Handbook of life course health development* (s. 275-298) içinde. Springer.
- Noyan, C. O., Darçin, A. E., Nurmedov, S., Yılmaz, O. ve Dilbaz, N. (2015). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin kısa formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry/ Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16, 73-81. <https://doi.org/10.5455/apd.176101>
- Nunnally, J. C. ve Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. McGraw-Hill, Inc.
- Özdamar, K. (2017). *Ölçek ve test geliştirme, yapısal eşitlik modellemesi: IBM SPSS AMOS ve MINITAB uygulamalı*. Nisan Kitabevi
- Park, W. K. (2005). Mobile phone addiction. R. Ling ve P. E. Pedersen (Editörler) *Mobile communications* (s. 253-272) içinde. Springer.
- Peter, J. P. (1979). Reliability: A review of psychometric basics and recent marketing practices. *Journal of Marketing Research*, 16 (1), 6-17.
- Raubenheimer, J. (2004). An item selection procedure to maximise scale reliability and validity. *SA Journal of Industrial Psychology*, 30 (4), 59-64. <https://doi.org/10.4102/sajip.v30i4.168>
- Roberts, B. W., Lejuez, C., Krueger, R. F., Richards, J. M. ve Hill, P. L. (2014). What is conscientiousness and how can it be assessed?. *Developmental Psychology*. 50(5). 1315-1330. <https://doi.org/10.1037/a0031109>
- Rozencwajg, P. ve Corroyer, D. (2005). Cognitive processes in the reflective-impulsive cognitive style. *The Journal of Genetic Psychology*, 166(4), 451-463. <https://doi.org/10.3200/GNTP.166.4.451-466>
- Smetaniuk, P. (2014). A preliminary investigation into the prevalence and prediction of problematic cell phone use. *Journal of Behavioral Addictions*, 3(1), 41-53. <https://doi.org/10.1556/JBA.3.2014.004>
- Soror, A. A., Hammer, B. I., Steelman, Z. R., Davis, F. D., ve Limayem, M. M. (2015). Good habits gone bad: Explaining negative consequences associated with the use of mobile phones from a dual-systems perspective. *Information Systems Journal*, 25(4), 403-427 <https://doi.org/10.1111/isj.12065>

Strack, F. ve Deutsch, R. (2004). Reflective and impulsive determinants of social behavior. *Personality and Social Psychology Review*, 8(3), 220-247. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0803_1

Şeker, H. ve Gençdoğan, B. (2014). *Psikolojide ve eğitimde ölçme aracı geliştirme*. Nobel Yayınevi.

Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson Education, Inc.

Turel, O. ve Bechara, A. (2016). A triadic reflective-impulsive-interoceptive awareness model of general and impulsive information system use: Behavioral tests of neuro-cognitive theory. *Frontiers in Psychology*, 7(601), 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00601>

Vanden Abeele, M. M. P. (2021). Digital wellbeing as a dynamic construct. *Communication Theory*, 31(4), 932-955. <https://doi.org/10.1093/ct/qtaa024>

Vohs, K. D. ve Baumeister, R. F. (2004). Understanding self-regulation: An introduction. Vohs, K. D. ve Baumeister, R. F. (Editörler) *Handbook of self-regulation: Research, theory, and applications* (s. 1-9) içinde. The Guilford Press

Whiteside, S. P., ve Lynam, D. R. (2001). The five factor model and impulsivity: Using a structural model of personality to understand impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 30(4), 669-689. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00064-7](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00064-7)

Extended Abstract

The theoretical background of Matthes, Karsay, Hirsch, Stevic and Schmuck's (2022) Reflective Smartphone Disengagement (RSD) Scale is based on two concepts: Self-regulation and the reflective-impulsive model. Self-regulation refers to the many processes by which the human mind exercises control over its functions, states, and internal processes. It plays a fundamental role in bringing the self together (Vohs & Baumeister,

2004). The concept of self-regulation refers to an individual's control over themselves. Specifically, it consists of the person's conscious efforts to modify their own states and reactions, including behaviour, thoughts, impulses, desires, emotions, and task performance. It is a broad concept that encompasses the process of dynamically determining a desired situation (e.g. a goal), then taking action to achieve desired situation, and following through with that action (Carver & Scheier, 2001). Another concept that forms the theoretical basis of the scale is the reflective-impulsive cognitive style (RI style). The reflective-impulsive cognitive style was first measured by Kagan, Rosman, Day, Albert and Phillips (1964) by looking at the variables of latency (time taken to respond) and accuracy (number of errors). Based on their findings, Kagan et al. (1964) divided people into two basic groups: reflective individuals (long latency, high accuracy) and impulsive individuals (short latency, low accuracy). Subsequently, many researchers have studied reflective and impulsive cognitive processes. The reflective system requires a high amount of cognitive capacity. Therefore, distraction, extremely high or high arousal are factors that prevent the reflective system from working. The impulsive system, on the other hand, requires little cognitive capacity and can control behaviour under inadequate conditions. In summary, the reflective system operates at the cognitive level and appeals to informed decisions, reasoned attitudes, planned behaviour and self-control. The Reflective Smartphone Disengagement (RSD) Scale was developed to understand an individual's efforts to disconnect from their smartphone using their reflective system.

This present study employed two data collection instruments. These are the RSD scale which was adapted into Turkish and the short form of the Smartphone Addiction Scale which was developed by Kwon, Kim, Cho and Yang (2013) and adapted into Turkish by Noyan, Darçin, Nurmedov, Yılmaz ve Dilbaz (2015). The main purpose of using this scale is to determine whether similar

predictive validity is maintained. The RSD scale is based on the assumption that people develop conscious deliberative usage rules for when and how it is appropriate to use the smartphone. The 5-point Likert style scale consists of six items with a single-factor structure. The original version of the scale is included in Appendix-1. However, the Smartphone Addiction Scale was developed to measure the risk of smartphone addiction among young people. The original version of the scale is included in Appendix-2. In addition to the aforementioned scales, the question form also included demographic questions such as gender, age, education level, and questions that allowed respondents to list the purposes of their smartphone use (e.g., playing games, accessing social media platforms, and taking photos).

Three faculty members from Anadolu University, who are native Turkish speakers and teach in English, assisted in translating the original RSD scale into Turkish. Afterwards, three faculty members from the English Language and Literature Department back-translated it into English. This was followed by an expert panel with 5 faculty members. Firstly, a pilot study was carried out on 59 respondents who are undergraduate students in the Department of English Language and Literature to determine the readability of the scale. The original scale and the translated version of this scale were presented to the participants simultaneously. Based on the responses received, it was concluded that the participants did not have any problems understanding the items. In addition, the responses given to the original and translated scales in the pilot study were compared with the correlation analysis. The results show that the participants gave the same responses to items in both English and Turkish scales.

In the study, the data were collected from 3 different samples at 3 different time intervals (see Table 1 for more details). The first data collection process took place in February and March 2023. The Turkish adaptation of the RSD scale was administered to 354 participants during this period. The main

purpose of the first data collection process is to test the construct validity of the adapted scale. To this end, the collected data was subjected to EFA (explanatory factor analysis). The RSD scale and the Smartphone Addiction Scale were used in the second phase of data collection. These scales were presented to 413 participants in April 2023. Based on the data obtained, CFA (confirmatory factor analysis), validity and reliability analyses were conducted. Finally, data were collected from 56 participants to measure test-retest reliability. In this final step, the overall reliability of the final version of the adapted scale was assessed.

To summarize all stages, data were collected from 3 different samples (N= 354, N=413, N=56) during the research process; The scale was adapted and its validity and reliability were tested. Based on the data of the first sample (N=354), EFA was carried out and the results show that the scale did not provide construct validity. By changing the wording of the 5th and 6th items, data were collected from the second research sample (N=413) and CFA and other validity analyses were carried out. The results

showed that the 5th and 6th statements did not work despite being modified, and these items were therefore removed from the scale. It was found that the goodness of fit indices of the updated scale, consisting of 4 items, had good values ($\chi^2/df = 2.040$, CFI=.994, TLI=.982, NNFI=.982, IFI=.994, RMSEA=.050, SRMR=.020, GFI=.995) and explained a variance at the level of 55.941%. The R^2 values of the scale items with high effect sizes ranged from .267 to .637. The standardized factor loadings of the scale range from .517 to .798. The AVE value is .42 and the CR value is .74. The inter-scale correlation values are negative and significant at the 0.01 level. These findings reveal that the scale has high validity. The results of the final analysis with 56 participants for the measurement of test-retest reliability show that the reliability score of the scale is .853 and significant at the 0.01 level. These results demonstrate the validity and reliability of the adapted RSD scale.

Yazar Bilgileri

Author details

*(Sorumlu Yazar **Corresponding Author**) Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, halukakarsu@anadolu.edu.tr Orcid: 0000-0002-0838-8455

** Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, naimcinar@anadolu.edu.tr Orcid: 0000-0002-1824-4076

Katkı Oranı

Author Contribution Percentage:

Birinci yazar % 50 First Author % 50

İkinci yazar % 50 Second Author % 50

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar Supporting-Sponsor

Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. None

Çıkar Çatışması

Conflict of Interest

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. None

Etik Kurul Onayı

Ethics Board Approval

Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etięi Kurulu, 28.03.2023, Protokol No:497523.

Anadolu University Social and Human Sciences Scientific Research and Publication Ethics Board, 28.03.2023, Protocol No: 497523.

Kaynak Göstermek İçin

To Cite This Article

Akarsu, H. & Çınar, N. (2023). Akıllı telefonda düşünömsel bağ koparma ölçeği: Uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması.

İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, (65), 179-198. <https://doi.org/10.47998/ikad.1350214>

EKLER

Ek-1

Reflective Smartphone Disengagement Scale	Completely Disagree	Disagree	Neither Agree nor Disagree	Agree	Completely Agree
There are certain periods during the day (e.g., while eating) when I do not want to use my mobile phone.					
There are certain places (e.g., in the bedroom, on the toilet) where I do not want to use the mobile phone.					
There are certain situations (e.g., on holiday, in presence of friends) in which I do not want to use the mobile phone.					
I pay attention that my cell phone does not play a role in my life that is too big.					
It is important to me that I decide when I am to be reached and not that my mobile phone determines it.					
There are situations in which I do not want to be reachable, which is why I switch off the mobile phone, intentionally put it away or do not look at it.					

Ek-2

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Akıllı telefon kullanmaktan dolayı planladığım işleri aksatırım.						
Akıllı telefonu kullanmaktan dolayı derslerime odaklanmakta, ödevlerimi yapmakta ve işlerimi tamamlamakta güçlük çekerim.						
Akıllı telefon kullanmaktan dolayı el bileğimde veya ensemdede ağrı hissedirim.						
Akıllı telefonum yanımda olmadığında sabırsız ve sinirli olurum.						
Kullanmasam da akıllı telefonum aklımdadır.						
Cünlük yaşamımı aksatmasına rağmen akıllı telefonumu kullanmaktan vazgeçemem.						
İnsanların Twitter veya Facebook üzerindeki konuşmalarını kaçırmamak için sürekli akıllı telefonumu kontrol ederim.						
Akıllı telefonumu hedeflediğimden daha uzun süre kullanırım.						
Çevremdeki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığını söylerler.						

Ek-3

Akıllı Telefonda Düşünümsel Bağ Koparma Ölçeği	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Gün içinde akıllı telefon kullanmak istemediğim zamanlar (örn: yemek yemek) oluyor.					
Akıllı telefon kullanmak istemediğim yerler oluyor.					
Akıllı telefon kullanmak istemediğim durumlar (örn: tatildeyken, arkadaşlarlayken) oluyor.					
Akıllı telefonumun hayatımda çok fazla yer kaplamamasına dikkat ediyorum.					